

de vrijmoedigheid, om, als in landen buiten Kanaän een aparte stand van wijzen zou worden aangetroffen, daaraan toch gewicht te hechten voor Israël, ook al zou het Oude Testament zelf over zulk een stand zwijgen. Iets anders zou het natuurlijk zijn, indien de Bijbel nadrukkelijk meedeelde, dat Israël zulk een stand niet kende of hebben mocht. Het semasiologisch gebruik van de woorden *chākām* en *chokmā* spreekt hier een woord mee. Zou *chākām* een Egyptische tovenaars aanduiden, dan kan men moeilijk, indien deze tovenaars een aparte stand vormden in Egypte, daaruit kunnen concluderen, dat ook in Israël zulk een stand van tovenaars aanwezig geweest zal zijn. De wijsheid is immers religieus bepaald. En Israëls religie verbiedt de tovenarij. Vandaar, dat Ex. 7 : 11, 12 toch niets zegt over de wijzen in Israël, want daar staat: „Maar ook Farao ontbood de wijzen en de tovenaars en ook zij, de geleerden van Egypte, deden zó door hun toverkunsten, en wierpen ieder zijn staf neer, en zij werden grote slangen, maar de staf van Aäron verslond hun staven.” Trouwens, zelfs afgedacht van wat wij bij andere volken aantreffen, moeten wij er op letten, dat *chākām* en *chokmā* een ongunstige betekenis kunnen hebben. Men denke aan ons woord „goochem”. Jonadab, de vriend van Amnon, die de raad geeft, dat Amnon zich ziek moet houden en aan zijn vader moet vragen, of zijn zuster Tamar hem bedienen mag, wordt „een zeer wijs man” genoemd (II Sam. 13 : 3). De nieuwe vertaling heeft hier: „een zeer schrander man”¹⁴). En ook dan ligt het denken aan een aparte groep niet voor de hand. Dan worden andere aanduidingen, bv. die van „zondaren” (Spr. 1 : 10) gebruikt. Wel moeten wij bedenken, dat er in Job 5 : 13 staat, dat God de wijzen vangt in hun sluwheid. Deze uitspraak wordt door Paulus aangehaald in I Cor. 3 : 19 ter toelichting van zijn zeggen: „Want de wijsheid dezer wereld is dwaasheid voor God.”

Op het internationale karakter der *chokmā* wordt in het Oude Testament de volle nadruk gelegd. Het noemt Egypte (Gen. 41 : 8; Ex. 7 : 11, 12; I Kon. 5 : 10 = SV: 4 : 30; Jes. 19 : 11, 12); Edom (Jer. 49 : 7; Ob. : 8); Arabië (Spr. 30 : 1; 31 : 1; de koningin van Scheba); Phoenicië (Ezech. 27 : 8, 9; 28 : 4—7, 12, 17; Zach. 9 : 2); over het algemeen „het Oosten” (I Kon. 5 : 10 = SV: 4 : 30), waaronder wij Arabië en Edom kunnen verstaan; Babel (Jes. 47 : 10; Jer. 50 : 35; 51 : 57; Dan. 1 : 20; 2 : 2, 10, 12, 13, 14, 18, 24, 27, 48; 4 : 3, 15 = SV: 4 : 6, 18; 5 : 7, 8, 11, 15); Perzië (Ester 1 : 13; 6 : 13) en heeft het over de wijzen der volken (Jer. 10 : 7).

Het Oude Testament weet van de eeuwen-oude wijsheid van Egypte. Het is dan ook een vernietigend oordeel, dat over hen